

NRO 14125 Siene-Landa – Vårgårda kommun Område av riksintresse för naturvård

Områdesnummer: NRO 14125 **Områdesnamn:** Siene-Landa **Kommun:** Vårgårda **Kartblad:** 7C NV **Area:** 2619 ha **Naturgeografisk region:** 21b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap. Södra Västergötlands sprickdalsområde. **Kust/havsregion:** - **Regionindelning för sjöar och vattendrag:** - **Agrara kulturlandskapsregioner:** - **Landskapsform:** Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi**
Odlingslandskap Naturbetesmark Flora, fauna

Värdeomdöme: Representativ naturbetesmark vid Tånga hed, med lång kontinuitet. Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, med arter som klockgentiana, mosippa slåttergubbe och ljunghed. **Huvudkriterier:** A, C, D **Stödkriterier:** Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet. **Förutsättningar för bevarande:** Åarnas vattenkvalitet och naturliga vattenföring bibehålles/förbättras. Åtgärder som kan påverka värdet negativt är reglering eller ovarsamt skogsbruk. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/ betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar. **Säkerställande och internationell status:** Delar av området är skyddade som naturreservat respektive naturminne. Området berörs av Natura-2000 områden (artoch habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Vid Kyllingsån och Sävån i Vårgårda kommun finns ett varierat, ålderdomligt kulturlandskap med stor förekomst av naturbetesmarker och ädellövskogar. Ett stort antal kulturpräglade naturtyper som ljunghed och åmader hyser hotade växter och djur. Området är småskaligt och beskrivs i det följande från öster mot väster. 230 Söder om Åne i Kvinnestads socken ligger en mycket vacker ekhage på småkuperad terräng. De centrala delarna av Landa socken i Kyllingsåns, Ånskåns och Lillåns omgivning representerar ett kontinuerligt och i sen tid ålderdomligt bylandskap. Mellan Aby och Stora Landa är kulturlandskapet varierat med åker och äng som omväxlar med björk- eller ekhagar och stenbundna betesmarker. I de slingrande ådalgångarna utbreder sig sidvallsängar och madmarker, i äldre tid högt värderade ägoslag för åslåtter och bete. På betesmarkerna vid Stora Landa växer endast ett fåtal träd, oftast vackra solitära kopplade till odlingsrösen. Områdets många växtsamhällen medför en artrik flora. I torrare partier växer flentimotej, strandveronika, backsippa och brudbröd. I friska och fuktiga partier växer krissla, rödklint, klasefibbla, svinrot, slåttergubbe, brudborste, grusstarr, darrgräs och Jungfru Marie nycklar. Öster om Stora Landa vidtar ett område med lövhagar och lövskog. Från Olstorp i riktning mot Kyllingsån har landskapet tidigare utgjorts av sammanhängande ängsoch hagmarker. Dessa är idag till stor del igenvuxna med en tät ek- och hasselskog. I Kyllingsåns grunda dalgång utbreder sig kärr och mader längs två kilometer av åns lopp. Fågellivet är ganska rikt och till häckfåglarna kan räknas kricka, rörhöna, enkelbeckasin, skogssnäppa, mindre hackspett, rosenfink och sävsångare. Även som rastlokal vår och höst har området en viss betydelse. Maderna har använts för slåtter så sent som till 1940-talet. Tånga hed strax sydöst om Vårgårda är ett militärt övningsfält. Träskikt saknas över större delen av området. Blåtåteluktheden i den södra fuktigare delen är dock beväxt med tall och björk. De senaste årtiondena är det militärt slitage som bevarat heden. Delar av området bränns av Vårgårda Naturskyddsförening. I ljunghedspartierna i väster växer mosippa samt rariteten ljunghed. Slåttergubbe förekommer i spridda exemplar. I blåtåteluktheden växer klockgentiana och här förekommer också alkonblåvinge en sällsynt fjäril som är beroende av klockgentianan för sin fortlevnad. Området är en kvarleva av västsveriges utbredda hedlandskap. Kulturlandskapet på den markerade moränryggen mellan Algutstorps kyrkby, hemmanen Hägrunga och Ambjörntorp, kännetecknas av öppna odlingsjordar, utskiftade gårdsbruk samt betesoch skogshagmarker. I övergången mellan in- och utägorna påträffas ställvis lämningar av äldre lövängar och i

skogshagmarken dominerar ädellövskogen. Säveån uppströms Vårgårda tillförs förhållandevis lite föroreningar. Ån har ett omväxlande lopp med många forsar och fall. I sin nedersta del omges ån av betade ängar och mader, som tidvis översvämmas. Vid flera forsar har kvarnar och sågar utnyttjat vattenkraften. Dessa miljöer är nu viktiga häckningslokaler för strömstare och forsärla. Hela ån är dessutom av betydelse som övervintringslokal för strömstare. Ån är en av de minst exploaterade i länet. Vid Storesjön och Lillesjön finns åmader längs Säveån. Ån omges av fastmattor som översvämmas årligen. Norra och västra delarna är tätt bevuxna med lövskog medan starrmaderna främst i väster är helt kala. Området är lokalt starkt påverkat av dikning och kanalisering men utgör trots detta en fin rastlokal för vadare och änder. På starrmaderna häckar enkelbeckasin och gulärta och under vintrarna ses regelbundet strömstare. Den centrala bygden i Siene socken är ett kulturlandskap med mycket ekskog och hagmarker. Här, på Horlaåsens kullar och ryggar, finns en av länets största fornlämningskoncentrationer samt odlingshistoriskt värdefulla lämningar. Medelgrova ekar dominerar hagarna. Man finner också björk, rönn, gran, lönn och vildapel i trädsiktet. I busksiktet ingår hassel, en, brakved och nypon. Söder om landsvägen vid Eklanda framträder en rullstensås. 231

Hagmarkslandskapet vid Mångsholm och Uggletorp bildar ett av länets största kontinuerligt formade hagmarksområden. Odlingskontinuiteten sträcker sig med säkerhet tillbaka till 1600-talet då området präglades av ek- och björkbevuxna ängsoch betesmarker under herresätet Lagmansholm. I dag karaktäriseras hagarna av ekar, varav många vidkroniga i ett öppet och betespräglat landskap. Säveån, som slingrar sig fram i området bidrar, till att göra landskapsbilden till en av länets mest tilltalande. Rödvenfriskäng dominerar fältsiktet, torrängsavsnitt och fårsvingelgräshed förekommer. På ett torrängsavsnitt öster om vägen växer brudbröd, backsippa, kattfot, låsbräken, getvåpling och rödkämpar. I den nordvästra ekhagen återfinns slättegubbe, nattviol och några staggpartier. Den lågt liggande strandängen väster om Mångsholm översvämmas troligen vår och höst. Häckfågelfaunan innefattar bland annat skogssnäppa, enkelbeckasin, rörsångare, sävsångare och gulärta. Herremansbebyggelsen på Lagmansholm med omgivande ekskogspartier och odlingsmarker är naturskönt belägen invid Säveån. Nedströms stenvalvbron finns en lövblandskog utmed Säveån med stor trädslags-blandning med t ex knäckepil, klibbal, alm, ask, lönn, björk, asp, hägg och några enstaka ekar. Vattendraget rinner i en nedskuren ravin. Tånga hed ligger i Vårgårda tätort i en flack del av Säveåns dalgång. Naturbetesmarken är en annan öppen utmark. Vanliga vegetationstyper är ljunghed och blåtåtelbukthed. Växtsamhällena är art- och individrika med arter som klockgentiana, mosippa, slättegubbe och ljungögontröst. **Anmärkning:** I länets naturvårdsplan har stora delar av området redovisats som klass II-objekt (högt naturvärde). Vissa delar har klassats högt eller mycket högt i kulturminnesvårdsprogrammet för kommunen. Enligt beslutet angående naturvårdsprogrammet 1976 kan vissa delar behöva skyddas som naturreservat. Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 27-61ÄoH)

Referenser: Länsstyrelsen 1976: *Natur i Älvsborgs län*. s 409-413. Vårgårda kommun och länsstyrelsen 1985: *Program för kulturminnesvård*. Länsstyrelsen 1983: *Beslut om bildande av naturvårdsområdet Mångsholm samt skötselplan*. Elvingsson, P. 1986: *Ängar och hagar i Vårgårda*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1987:7. Andersson, L. 1983: *Inventering av lövskogar i Vårgårda kommun*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1990:4. Carlsson, A. 1973: *Översiktlig naturinventering. Vårgårda*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1973:5 (opubl). Sjöstedt, C & Carlsson, A. 1980: *En omväg till Mior*. Andersson, H. 1981: Jämförande inventering av våtmarker i Västgötadelen av Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1981:1. Länsstyrelsen 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994:5. Naturvårdsverket 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.